

POPIEŽIŠKOJI VISUOMENĖS KOMUNIKAVIMO PRIEMONIŲ TARYBA
PORNOGRAFIJA IR SMURTAS VISUOMENĖS KOMUNIKAVIMO
PRIEMONĖSE

Pastoracinis atsakas

1989 gegužės 07

Internetui parengė **Katalikų interneto tarnyba** pagal tekstą, paskelbtą [„Bažnyčios žiniose”](#), 1997 birželio 16, Nr. 11.

IŽANGA

1. Pastaraisiais metais moralės vertybių suvokimo srityje įvyko pasaulinė revoliucija, radikalčiai pakeitusi žmonių mąstymą bei elgesį. Pristatydamos ir atspindėdamos naujas nuostatas bei gyvenimo būdus, komunikavimo priemonės suvaidino ir tebevaidina svarbų vaidmenį šiame individualių bei visuomeninių pokyčių procese[1].
2. Kai kurie pokyčiai buvo teigiami. Šiandien, anot popiežiaus Jono Pauliaus II, “pirmas teigiamas ženklas yra daugelio vyrų ir moterų visiškai savo pačių ir kiekvieno žmogaus orumo suvokimas... Sykiu susiskaldžiusiame bei visokiausių konfliktų kamuojamame pasaulyje vis labiau suvokiama radikali tarpusavio priklausomybė ir, vadinasi, solidarumo, perkelsiančio tarpusavio priklausomybę į moralės lygmenį, būtinybė”[2]. Visuomenės komunikavimo priemonės daug prisidėjo prie šių pokyčių.
3. Deja, daugelis pokyčių buvo neigiami. Greta įprastų piktnaudžiavimų atsirado naujų žmogaus orumo bei teisių ir krikščioniškųjų vertybių bei idealų pažeidimų. Dalis atsakomybės už tai irgi tenka komunikavimo priemonėms.
4. Visuomenės komunikavimo priemonės atsakingos, nes, pasak Vatikano II Susirinkimo, pripažįstant, kad jos “labai naudingos žmonijai”, sykiu negalima nuneigti, “jog žmonės gali jas panaudoti prieš Kūrėjo valią ir paversti blogio įrankiais”[3].
5. Tarp nerimą keliančių šio meto reiškinių reikėtų paminėti pornografijos bei nevaldomo smurto plitimą daugelyje bendravimo priemonių. Knygos ir žurnalai, įrašai, kinas, teatras, televizija, vaizdajuostės, reklaminiai siužetai ir netgi telekomunikacijos priemonės dažnai pateikia smurtišką elgesį arba permissyvią lytinę veiklą atvirai pornografiniu ir moralinius jausmus užgaunančiu būdu.
6. Kaip nuodėmės sužalotos žmogiškosios prigimties tamsiosios pusės atspindžiai, pornografija ir smurto aukštinimas yra labai sena žmogiškojo būvio realybė. Tačiau per paskutinįjį amžiaus ketvirtį šie reiškiniai įgijo naujų matmenų ir tapo rimtomis socialinėmis problemomis. Laikotarpiu, kai vyrauja beveik visuotinė ir apgailėtina sumaištis dėl moralės normų, visuomenės komunikavimo priemonės padarė pornografiją bei smurtą prieinamus kur kas platesnei auditorijai, apimančiai jaunuolius ir net vaikus; sykiu šis reiškinys, vienu metu būdingas daugiausia vien turtingoms šalims, per visuomenės komunikavimo priemones ėmė griauti moralines vertybes besivystančiose šalyse.
7. Tad visuomenės komunikavimo priemonės, galinčios būti veiksmingos vienybės bei tarpusavio supratimo įrankis, kartais būna iškreipto požiūrio į gyvybę, šeimą, religiją ir moralumą - požiūrio,

žeminančio žmogaus tikrąjį orumą bei menkinančio jo paskirtį, - skleidėjos[4]. Daugelyje pasaulio rajonų ypač tėvai išreiškė suprantamą susirūpinimą dėl filmų, vaizdajuosčių bei televizijos programų, kurias vaikai gali matyti, dėl įrašų, kuriuos jie gali girdėti, ir dėl publikacijų, kurias jie gali skaityti. Jie pagrįstai nenori, kad namuose skiepijamus moralės idealus griautų nepageidaujama medžiaga, pernelyg lengvai prieinama daugelyje vietų - dažnai per visuomenės komunikavimo priemones.

8. Čia norėtume apibūdinti rimtesnius pornografijos bei smurto padarinius individams ir visuomenei, nurodyti kai kurias iš pagrindinių šios šiandien egzistuojančios problemos priežasčių ir atkreipti dėmesį į padėtį gelbstinčias priemones, kurių būtina imtis komunikavimo priemonių darbuotojams, tėvams, švietimo darbuotojams, jaunimui, plačiajai visuomenei, visuomenės valdžios įstaigoms, Bažnyčioms ir religinėms bendrijoms, taip pat privataus sektoriaus grupėms.

Pornografijos ir smurto padariniai

9. Pakako jau paprastos patirties išvelgti neigiamus pornografijos bei smurto, sklindančių per komunikavimo priemones, padarinius, kuriuos patvirtino visame pasaulyje atliktos studijos[5]. Pornografija komunikavimo priemonėse laikoma teisės į vyriškos ar moteriškos prigimties žmogaus kūno intymumą pažeidimu per garso ir vaizdo technikos naudojimą, pažeidimu, redukuojančiu žmogaus asmenį ir žmogaus kūną į anonimišką piktnaudžiavimo objektą geidulingumo patenkinimo tikslu; smurtas komunikavimo priemonėse gali būti suprantamas - ypač šiame kontekste - kaip pasiūla, skatinanti žemuosius žmogaus instinktus imtis veiksmų, priešingų asmens orumui, ir vaizduojanti smarkią, agresyvią ir dažnai aistringai vykdomą fizinę jėgą. Specialistai gali tarpusavyje nesutarti, kaip ir kiek šie reiškiniai veikia konkrečius individus bei grupes, tačiau bendri problemos metmenys yra matomi plika akimi, aiškūs ir keliantys baimę.

10. Niekas negali laikyti save atspariu griaunantiems pornografijos bei smurto padariniams arba apsaugotu nuo žalos, kurią gali padaryti jų paveikti asmenys, tačiau ypač pažeidžiami yra jauni ir nesubrendę žmonės, kuriems gresia didžiausias pavojus tapti aukomis. Pornografija ir sadistiškas smurtas žemina lytiškumą, griauna žmonių santykius, išnaudoja individus - ypač moteris ir jaunuolius, ardo santuoką bei šeimos gyvenimą, skatina antisocialų elgesį ir silpnina visuomenės moralę.

11. Tad vienas iš akivaizdžių pornografijos padarinių yra nuodėmė. Valios pritarimu grįstas dalyvavimas gaminant ar platinant šiuos žalingus produktus gali būti vertinamas tikrai kaip didelis moralinis blogis. Kita vertus, tokia medžiaga nebūtų gaminama bei platinama, jeigu neturėtų rinkos; tad tie, kurie vartoja tokius gaminius, ne tik daro žalą sau, bet ir prisideda prie nešvaraus verslo išlaikymo.

12. Dažnas susidūrimas su smurtu komunikavimo priemonėse gali klaidinti vaikus, kurie nepajėgia lengvai skirti fantaziją nuo realybės.

Vėlesnėje vystymosi stadijoje smurtas komunikavimo priemonėse gali paskatinti įspūdžiams imlius asmenis, ypač jaunuolius, laikyti tai normaliu ir priimtiniu, pamėgdžioti vertu elgesiu.

13. Kartais netgi tvirtinama, jog tarp pornografijos ir sadistiško smurto gali egzistuoti psichologinis ryšys; kai kada pati pornografija yra atvirai smurtiška tema ir turiniu. Asmenims, žiūrintiems arba skaitantiems tokią medžiagą, gresia pavojus perkelti panašias nuostatas ir panašų elgesį į savo santykius su kitais ir imti nepakankamai gerbti kitus kaip brangius Dievo vaikus ir kaip vienos žmonių šeimos brolius ir seseris. Toks ryšys tarp pornografijos ir sadistiško smurto itin reikšmingas tada, kai kalbama apie tam tikrą psichinės negalios formų kamuojamus žmones.

14. Net vadinamoji "švelnioji" pornografija gali pasižymėti jautrumą palengva mažinančiu poveikiu, pamažu daryti individus moraliai šiurkščius bei asmeniškai nejautrius kitų teisėms bei orumui.

Pornografijos - kaip ir narkotikų - vartojimas irgi gali ugdyti įpročius ir versti individus ieškoti vis "stipresnės" ir labiau iškrypusios medžiagos. Šiam procesui tęsiantis, didėja antisocialaus elgesio tikimybė.

15. Pornografija gali skatinti nesveiką fantaziją ir elgesį, kliudyti asmens moraliniam augimui ir sveikų bei brandžių santykių vystymuisi, ypač santuokoje ir šeimos gyvenime, kur tokie svarbūs dalykai yra abipusis pasitikėjimas bei atvirumas, asmens moralinis vientisumas minties ir veiksmo požiūriais.

16. Pornografija gali trukdyti autentiškai išreikšti žmogaus lytiškumą šeimoje. Juo labiau lytinė veikla suvokiama ne kaip patvarios meilės išraiška santuokoje, bet kaip nepaliaujama desperatiška asmeninio pasitenkinimo paieška, juo labiau pornografija suvokiama kaip veiksnys, prisidedantis prie visuminio šeimos gyvenimo griovimo.

17. Blogiausiais atvejais pornografija gali kurstyti arba pastiprinti - kaip savotiška bendrininkė - pavojingų lytinių nusikaltėlių - vaikų tvirkintojų, žagintojų ir žudikų - elgesį.

18. Pornografijos bei smurto esmė yra panieka, traktavimas kitų ne kaip asmenų, bet kaip objektų. Tad pornografija ir smurtas gali sunaikinti švelnumą bei užuojautą, skatinti nejautrumą ir netgi žiaurumą.

PROBLEMOS PRIEŽASTYS

19. Pagrindinė pornografijos ir smurto plitimo per komunikavimo priemones priežastis, atrodo, yra visur sklindąs moralinis permisyvumas, kylantis iš noro asmeniškai pasitenkinti bet kokia kaina. Tai susiję su tam tikra nevilčių keliančia moraline tuštuma, juslinį malonumą paverčiančia vienintele žmogui pasiekiamą laime.

20. Tačiau pornografijos bei smurto gausėjimą komunikavimo priemonėse lemia ir kelios labiau tiesioginės priežastys. Iš jų paminėtinos šios:

Pelno motyvas. Pornografija yra pelninga pramonė. Kai kurie komunikavimo priemonių pramonės sektoriai, deja, pasidavė pagundai išnaudoti žmogaus - įskaitant jaunos bei išpūdziams imlius protus - silpnumą, idant gautų pelno iš pornografijos bei smurto gamybos. Kai kuriose visuomenėse pornografijos pramonė tokia pelninga, kad tapo susijusi su organizuotu nusikalstamumu.

Netikę libertaristiniai argumentai. Kai kas sako, jog išraiškos laisvė reikalauja toleruoti pornografiją - net jaunimo moralinės gerovės ir visų visuomenės narių teisės į intymumą bei į viešojo padorumo aplinką sąskaita. Kai kas net klaidingai tvirtina, jog geriausias kovos su pornografija būdas yra jos legalizavimas. Ydingus libertaristinius argumentus kai kada palaiko nedidelės grupės, neatstovaujančios daugumos moralinėms vertybėms ir neįžvelgiančios, kad kiekviena teisė susijusi ir su atsakomybe. Teisė į išraiškos laisvę neegzistuoja tuštumoje. Visuomenės atsakomybė už jaunimo gerovės bei pagarbos moterims skatinimą, už intymumo bei viešojo padorumo apsaugą rodo, kad laisvės nevalia prilyginti savivalei.

Rūpestingai parengtų įstatymų dėl bendrojo gėrio, įskaitant jaunimo moralę, apsaugos stoka arba jau esamų įstatymų neveiksmingas įgyvendinimas.

Daugelio žmonių sutrikimas ir apatija; čia minėtini ir religinių bendrijų nariai, klaidingai manantys, kad pornografija bei smurtas, skleidžiamas komunikavimo priemonių, jų nepaveikia arba laikantys save bejėgiais prisidėti prie problemos sprendimo.

ATSAKAS Į PROBLEMĄ

21. Pornografijos ir smurto plitimas per visuomenės komunikavimo priemones daro žalą individui bei visuomenei ir iškelia būtinybę tiek atskiriems žmonėms, tiek grupėms neatidėliojant ir realistiškai spręsti šią problemą. Būtina gerbti pagrįstas teises į laisvą išraišką ir laisvą keitimąsi informacija, bet nemažiau - ir individų, šeimų bei visuomenės teises į intymumą, viešąjį padorumą ir pagrindinių vertybių apsaugą.

22. Aptarsime septynias grupes, nurodydami, kaip šio reiškinio atžvilgiu privalu elgtis komunikavimo priemonių darbuotojams, tėvams, švietimo darbuotojams, jaunimui, plačiajai visuomenei, visuomenės valdžios įstaigoms, Bažnyčiai bei religinėms grupėms.

23. Komunikavimo priemonių darbuotojai. Būtų nesąžininga tvirtinti, kad visos visuomenės komunikavimo priemonės ir visi jų darbuotojai įsitraukę į šią kenksmingą prekybą. Daugelis laikosi aukštų asmeninių bei profesinių reikalavimų ir stengiasi atlikti savo pareigas, būdami tvirtai atsidavę moralės normoms bei bendrajam gėriui. Jų pastangas - ypač tų, kurie stengiasi pasiūlyti pilnavertišką pramogą šeimai - dera pripažinti ir skatinti.

Raginame šiuos komunikavimo priemonių darbuotojus susivienyti formuluojant ir pritaikant komunikavimo priemonėms ir reklamai skirtus etikos kodeksus, atsižvelgiančius į bendrąjį gėrį ir skatinančius sveiką žmogaus vystymąsi. Tokie kodeksai ypač reikalingi televizijai, kurios programos dažnai prieinamos vaikams, esantiems namuose be priežiūros. Veiksminga savikontrolė visada yra geriausia kontrolė; tad ir komunikavimo priemonių savireguliacija gali būti pirmutinė ir geriausia gynyba, sulaikanti tuos, kurie, siekdami pasipelnyti iš pornografijos bei smurto, griaua visuomenės komunikavimo priemones ir pačią visuomenę.

Komunikavimo priemonių darbuotojus taip pat raginame padėti per komunikavimo priemones geriau supažindinti su būdais, kuriais būtų galima stabdyti pornografijos srautą bei smurto aukštinimą visuomenėje.

24. Tėvai. Norėdami garantuoti sveiką vaikų bei jaunimo moralinį ugdymą, tėvai turėtų padvigubinti savo pastangas. Svarbu, be kita ko, skiepyti žmogaus lytiškumo atžvilgiu sveikas nuostatas, kurios remtųsi pagarba kiekvieno asmens, kaip Dievo vaiko, orumui, skaistumo dorybe ir savidrausmės praktikavimu. Tvaringas šeimos gyvenimas, kai tėvai yra aiškiai ištikimi bei pasišventę vienas kitam ir savo vaikams, yra geriausia nesugadintų moralės vertybių ugdymo mokykla.

Vaikus ir jaunuolius šiandien taip pat reikėtų mokyti būti įžvalgiais, informuotais komunikavimo priemonių pateikiamos informacijos vartotojais. Ypač didelę įtaką vaikams daro tėvų pavyzdys; tėvų pasyvumas arba nuolaidžiavimas sau komunikavimo priemonių atžvilgiu jaunuoliams duoda klaidingas bei žalingas pamokas. Ypač svarbus jaunuoliams yra tėvų rodomas autentiškos meilės bei švelnumo santuokoje pavyzdys, taip pat jų pasirengimas aptarti vaikams rūpimus dalykus švelniai ir su meile. Nederėtų užmiršti, kad ugdant žmogų "daugiau pasiekama argumentuotai aiškinant negu draudžiant"[\[6\]](#).

25. Švietimo darbuotojai. Pagrindiniai tėvų bendradarbiai morališkai ugdant jaunuolius turėtų būti švietimo darbuotojai. Mokyklos ir kitos švietimo programos turėtų remti bei skiepyti socialines bei etines vertybes, skatinančias šeimų ir pačios visuomenės vienybę ir sveikatą.

Siekiant, kad jaunuoliai žinotų, kaip atsispirti manipuliacijai bei išvengti vien pasyvaus klausymosi ir žiūrėjimo įpročių, labai vertingos yra švietimo programos, mokančios naudotis komunikavimo priemonėmis. Jos ugdo jaunuolių kritišką nuostatą bei gebą tinkamai įvertinti televizijos, radijo bei kitų komunikavimo priemonių produktus.

Taip pat svarbu, kad mokyklos pabrėžtų būtinybę gerbti žmogaus asmenį, šeimos gyvenimo vertingumą bei asmens moralinio vientisumo svarbą.

26. **Jaunimas.** Jaunuoliai galėtų padėti stabdyti pornografijos bei smurto srautą, plūstantį iš komunikavimo priemonių, teigiamai atsiliepdami į savo tėvų bei ugdytojų iniciatyvas ir prisiimdami atsakomybę už savo moralinius sprendimus renkantis pramogas.

27. **Visuomenė.** Plačiajai visuomenei irgi derėtų pakelti balsą. Susirūpinę piliečiai, įskaitant jaunimą, individualiai ir kolektyviai turėtų reikšti savo požiūrį gamintojams, komercinių interesų turintiems asmenims ir visuomenės valdžios įstaigoms. Būtina tęsti dialogą tarp komunikavimo priemonių darbuotojų ir visuomenės atstovų, idant pirmieji galėtų daugiau sužinoti apie realius poreikius bei interesus tų, kuriems jie tarnauja.

28. **Visuomenės valdžios įstaigos.** Įstatymų leidėjai, administratoriai, vykdomosios valdžios pareigūnai ir teisininkai turėtų suvokti pornografijos bei smurto visuomenės komunikavimo priemonėse problemą ir atitinkamai į ją reaguoti. Trūkstant reikiamų įstatymų, juos būtina priimti, silpnus įstatymus privalu pagerinti, esamus - įgyvendinti.

Pornografinės medžiagos gamyba bei platinimas turi tarptautinių padarinių. Tad norint kontroliuoti šį klasingą verslą reikėtų imtis veiksmų vietiniu, kontinentiniu ir pasauliniu lygiais. Tuos, kurie tokių iniciatyvų jau ėmėsi, derėtų remti bei drąsinti[7].

Švenčiausia įstatymo bei įstatymo vykdytojų pareiga yra bendrojo gėrio apsauga, ypač jei tai susiję su jaunimu bei pažeidžiamiausiais bendruomenės nariais.

Jau nurodėme kai kuriuos žalingus pornografijos bei smurto padarinius. Dabar galime daryti išvadą, kad bendrajam gėriui tikrai padaryta ir tebedaroma žala ten, kur tokios medžiagos gaminamos, rodomos ir platinamos be atsakingai nustatytų apribojimų ar reguliavimo.

Visuomenės valdžios įstaigos turėtų jausti pareigą nedelsiant imtis veiksmų šiai problemai spręsti ten, kur ji egzistuoja, ir užbėgti jos atsiradimui už akių ten, kur ji dar netapo neatidėliotinu dalyku.

29. **Bažnyčia ir religinės grupės.** Pirmutinė Bažnyčios pareiga yra nuolatos aiškiai mokyti tikėjimo ir, vadinasi, objektyvių moralės tiesų, įskaitant tiesą apie seksualinį moralumą. Tad permisyvumo bei moralinės sumaišties laikotarpiu Bažnyčiai privalu būti pranašo balsu ir neretai prieštaravimo ženklu.

Vadinamoji tiesioginio asmeninio pasitenkinimo "etika" yra iš esmės priešinga vientisam žmogaus augimui ir pilnatvei. Auklėjimas šeimos gyvenimui ir atsakingam gyvenimui visuomenėje reikalauja ugdyti skaistumą ir savidrausmę. Tuo tarpu pornografija ir palaidas smurtas gali padaryti individą aklą dieviškajam atvaizdui žmogaus asmenyje, susilpninti santuoką bei šeimos gyvenimą ir rimtai pakenkti individams bei visuomenei.

Kur įmanoma, Bažnyčia turėtų tai mokyti ir skelbti kartu su kitomis Bažnyčiomis, denominacijomis ir religinėmis grupėmis. Ji turėtų kuo tinkamiausiai panaudoti savo institucijas ir žmones šviečiant ir formuojant visuomenės komunikavimo priemones ir apibrėžiant jų tikrąjį vaidmenį individo ir visuomenės gyvenime. Ypač reikėtų padėti besistengiantiems tėvams.

Tad mokymą, kaip tinkamai naudotis komunikavimo priemonėmis, reikėtų įtraukti į katalikų mokyklų bei kitas švietimo programas, į seminarias[8], į pašvęstojo gyvenimo ir pasauliečių institutų vykdomas ugdymo programas, į nuolatinio kunigų ugdymo programas bei parapijų programas jaunimui ir suaugusiems. Sielovada ir auklėjimu užsiimantys kunigai ir vienuoliai turėtų patys sugebėti pasirinkti komunikavimo priemonių produktus, taip parodydami, ką verta skaityti ir žiūrėti.

30. Galiausiai, vien kritiška Bažnyčios nuostata komunikavimo priemonių atžvilgiu nėra nei pakankama, nei tinkama. Priešingai, Bažnyčia turėtų būti įsitraukusi į nenutrūkstamą pokalbį su komunikavimo priemonių darbuotojais, skatindama juos dirbti ir padėdama, kai pagalba reikalinga

arba jos prašoma. Katalikų komunikavimo priemonių darbuotojai ir jų profesinės organizacijos - savo ypatingomis įžvalgomis bei patirtimi - gali vaidinti pagrindinį vaidmenį šiuose nenutrūkstamuose pokalbiuose.

31. Sąžiningai vertindami produkciją bei publikacijas remdamiesi aiškiais ir nuosekliais moralės principais, katalikų kritikai bei komunikavimo priemonių darbuotojai gali suteikti vertingą paramą ir komunikavimo priemonių profesionalams, ir šeimoms. Jau esamuose Bažnyčios dokumentuose pateikti orientyrai dėl visuomenės komunikavimo priemonių, įskaitant daugelio vyskupų pastarųjų metų apmąstymus pornografijos bei smurto klausimu, iš tiesų verti išsamaus studijavimo bei sisteminio taikymo.

32. Šiuo dokumentu siekiama atsiliesti į plačiai reiškiamą šeimų bei Bažnyčios ganytojų susirūpinimą ir kviesti dar plačiau apžvelgti pornografijos bei smurto visuomenės komunikavimo priemonėse problemos etinę bei praktinę prigimtį bei paskatinti visus vadovautis šv. Pauliaus priesaku: “Nesiduok pikto nugalimas, bet nugalėk pikta gerumu” (*Rom 12, 21*).

Vatikanas, 1989 gegužės 7,
23-ioji Pasaulinė visuomenės
komunikavimo priemonių diena

Arkivyskupas JOHN P. FOLEY
Prezidentas

Mons. PIERFRANCO PASTORE
Sekretorius

I Š N A Š O S

1 *Communio et progressio*, 22.

2 *Sollicitudo rei socialis*, 26.

3 *Inter mirifica*, 2.

4 Plg. *Familiaris Consortio*, 76; plg. Jonas Paulius II. *Laiškas Pasaulio visuomenės komunikavimo priemonių dienai*, 1980 m. gegužės 1.

5 Tarp jų galima paminėti: 1) *The Longford Report on Pornography* (orig. pav.: *Pornography: The Longford Report*). Ricerche-Mursia, Milan (Italija), 1978; 2) *Final Report of the Attorney General's Commission on Pornography*. Rudledge Hill Press., Nashville, Tennessee (JAV), 1986; 3) ISPES (Istituto di Studi Politici, Economici e Sociali) *Il Rapporto sulla Pornografia in Italia*. Roma (Italija), 1986 ir 1988.

6 *Communio et progressio*, 67.

7 Europos Ekonominė Bendrija (EEB), Europos taryba ir UNESCO ėmėsi tam tikrų veiksmų.

8 Plg. Katalikų auklėjimo kongregacija. *Guide to the Training of Future Priests concerning the Instruments of Social Communications*. Vatikanas, 1986.

http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/pornografija_ir_smurtas.html